

Estigmes

FRANCESC GUERRERO I BORRULL

NARRATIVA

Vicent Josep Escartí,
Nomdedéu. Premi Joanot
Martorell. Bromera.
Alzira, 2002.

A Crist el van crucificar per raons polítiques, per voler ser rei dels jueus (INRI). La crucifixió era una condemna romana amb dues característiques principals: la seva crueltat i el seu sentit clarament polític. Malgrat la brutalitat d'aquest acte, Crist fou crucificat amb claus, i no amb cordes com era habitual. En el cas de les cordes, la mort era més lenta i el condemnat acabava sent atacat pels voltors. Però de fet, als jueus i a Pilat els interessava acabar ràpidament amb aquell afer en unes dates de celebracions religioses.

Ja s'acostava l'hora de la posta de sol i Jesús i els dos altres condemnats a morir amb ell al Calvari encara no havien expirat. Aleshores la multitud allà congregada demanà als soldats que, seguint el seu costum, trenquessin les cames als crucificats per així accelerar-ne la mort. Ho van fer amb el primer, que morí de pressa per asfíxia. Era el torn de Jesucrist, però algun pietós observà que ja era mort i que no calia rebenotar-li els ossos. Però els soldats se'n malfiaren i, per si de cas, amb una embranzida li clavaren entre la cinquena i la sisena costella una llança que li travessà el pulmó fins a arribar a l'aurícula dreta. Per això, malgrat que Jesús ja era mort, sagnà.

NOVEL·LA DE PERSONATGE

Són les cinc nafres de Crist. Les cinc nafres de Cosme Nomdedéu, el protagonista de l'última novel·la de Vicent Josep Escartí (*Algemesí*, 1964), amb què ha guanyat la 23a edició del prestigiós premi Joanot Martorell de novel·la, convocat per la ciutat de Gandia. Escartí, llicenciat en història medieval i doctor en filologia catalana, crea una novel·la de personatge a mig camí entre la novel·la històrica i el realisme màgic, en una recreació superba d'un món agitat espiritualment en ple barroc valencià, amb uns homes confosos per la reestructuració religiosa que s'esdevenia a Europa i les misèries del mal govern i de les pestes. Malaguanyats, l'aparició d'un ésser amb evidents propietats divines els procura una certa tendència al misticisme més exacerbada i incomprensible.

Entre el miracle i l'heretgia, Cosme Nomdedéu compta amb la protecció del capellà mossèn Lluís i dels senyors de la Roca, en especial de dona

Isabel, amb qui tindrà unes relacions que traspassen el llindar espiritual i s'instal·len definitivament en la més pura lascívia: "Prenent amb les seues mans el cap del sant, que es mostrava absent de tot, començà a besar-lo amb tanta passió com no havia besat mai ningú, ni tan solament el seu senyor marit. I darrere de les besades, les llengües es trobaren, i del contacte novíssim de les seues dents càlides i fredes a un temps, que els va fer estremir. I amb el desig de la carn i de la saliva, començaren a llevar-se les robes i ell, que tornà de la mort a la vida, buscava, pressut, la manera d'incorporar-se i de prendre aquella dona entre els seus braços. I els dos rodaren de la taula avall i rodaren per terra, i rodaren més encara i passaren al matalàs de palla que servia per dormir a Cosme, en un racó de la cella. I allí, la passió fou més poderosa que el dolor que experimentava Cosme en les ferides de l'esquena, i els dos es lliuraren al goig de la carn, de manera violenta i tal com dona Isabel no creia que es poguessen fer aquelles coses, perquè ella mateixa va llepar les olors i els sabors del cos d'aquell pastoret de pell fosca i calentíssima, i va sentir el gust de la saliva i de la sang

i de les llàgrimes i de la suor d'un home a qui quasi no co-neixia però pel qual experimentava una voluntat i un desig que no podia evitar de cap de les maneres i que, alhora, no podia ni volia explicar-se en aquell moment. I això ho sabia allà, mentre se sentia penetrada d'amor i de força i mentre se sentia plena del cos del pastor en qui veia la santedat i la carn a un mateix temps".

EL SACRILEGI MÉS OBSCÈ

Dona Isabel malda debades per tenir un fill que el seu marit no li pot donar, i la seva beata predisposició als afers divins la porten al sacrilegi més obscè. Cosme Nomdedéu es llaura una mitificació llegendària de la seva santedat i és visitat per uns estranys viatgers, tocats també de misticisme, que arriben al petit llogaret de l'interior on està refugiat dels efectes devastadors de la pesta que assota el Regne de València. En aquest moment es produirà la coronació mística d'un personatge que, com Crist, promogué la fe cega en els seus miracles i que, nafrat, acabà morint sense pietat.

Escartí ha escrit una novel·la exquisida, per ser fruída amb una lectura atenta i entregada, amb la mateixa passió que de-

Vicent Josep Escartí és historiador i filòleg

manen els versos més rebuscats. L'estil del narrador ens transporta al Renaixement que no tinguérem, i ens sorprèn amb una endreça en forma de pròleg al final de la novel·la en què mossèn Lluís dedica a don Baltasar Roger i Romaní la verdadera història de Cosme

Nomdedéu, perquè és "digne de memòria i susceptible de doctrina". Del caos d'un temps presidit per la foscor en surt la llum de la bona literatura, la que s'emmiralla en ella mateixa i ens fa sentir més plaents. Tot i que el nostre plaer el provoquin les nafres dels altres.

L'encís de Provença

JOAN ACUT

ASSAIG

Peter Mayle, *Encara Provença*. Traducció de Joan Mateu i Besançon. Edicions 62. Barcelona, 2002.

Peter Mayle és un escriptor anglès que un dia va descobrir la Provença i s'hi va quedar. Després de treballar una dècada a Nova York en el món de la publicitat, Mayle es va dedicar a la literatura, en la qual ha conreat amb èxit la novel·la i el llibre reportatge. En el primer grup podríem incloure-hi *Hotel Pastis*, *Disposat a tot*, *Perseguint Cézanne* i *Una vida de gos*, i en el segon *Un any a Provença*, *Toujours Provence* i *Encara Provença*.

Peter Mayle no és pas el primer escriptor britànic que descobreix la Provença. El seu antecessor més cèlebre va ser Lawrence Durrell, autor del magnífic *Quintet d'Avinyó*, com altres -Graves, Bowles- van descobrir el gust de la Mediterrània. I fem referència al gust perquè és un dels sentits que estan omnipresents a *Encara Provença*, al costat de l'olfacte, la vista i l'oïda, tentacles que uneixen Mayle al context geogràfic i humà que l'envolta.

Encara Provença és l'obra d'un entusiasta, d'un enamorat del país d'acollida, del seu

paisatge, de la seva gent i dels usos i costums provençals. El llibre és la crònica del retrobament de Provença després de quatre anys d'absència, la redescoberta que la vida del sud de França té un ritme molt diferent i molt millor que el de qualsevol gran metròpoli europea o nord-americana. Des dels mercats acolorits dels pobles a les tavernes ombrívols on els homes, cofats amb boina, van a beure pastís i muscadet o, senzillament, a passar-hi les hores. D'entre els mercats caldria destacar la descripció que l'autor fa del mercat de la tòfona de Carpentras i de l'art de la recerca del preuat tubercle. Seguint una mena de pelegrinatge dels sentits, Mayle descriu les excel·lències del vi, de l'oli d'oliva, de la mel i de la colla de restaurants capaços de satisfer els paladars més exigents. Marsella també acut a la cita amb l'obligada bullabessa, l'illa d'If, amb el castell llegendari que va empresonar el comte de Montecristo, d'Alexandre Dumas, i el vell port, de resonàncies canalles.

VISITA A L'ALTA PROVENÇA

Una de les visites més singulars descrites en el llibre és la que l'autor fa a l'Alta Provença, la pàtria de Jean Giono, a l'escola de perfumistes destinada a nens cecs i a la capital de la indústria de perfumeria, Grasse, on els homes de nas han bastit el seu regne. I així una corrua d'indrets i de tipus

singulars, els homes de les mil històries, que Mayle recull com qui espigola d'ací d'allà, com qui aplega flors boscanes.

Encara Provença és el llibre d'un epicuri, el relat de l'univers del plaer dels sentits. A la manera d'un Josep Pla dels nostres dies, Peter Mayle descriu un món que per a ell no deixa de ser exòtic, però ho fa amb el distanciament crític de l'observador estranger que mira i vol comprendre.

L'obra de Mayle desprèn una aroma intensa de farigola, d'espígol, d'all i de vi jove en un marc de terra resseca, de llargs estius xafogosos i de períodes de pluges torrencials. Un món que, salvades les distàncies, ens remet a les obres de Marcel Pagnol i Jean Giono. L'encert principal de l'autor és que descriu tot el que veu, assaboreix i olora sense prejudicis ni comparacions odioses, amb el cor net i la mirada clara, sense oblidar mai el sentit de l'humor i una bonhomia entranyable.

Encara Provença és una obra extremadament amable i interessant en la qual el lector sempre hi aprendrà alguna cosa. Una obra literària molt ben escrita, curulla d'observacions i comentaris intel·ligents, planera i atractiva que es llegeix d'una tirada. Un llibre ideal per endur-se'l de vacances, per gaudir-ne en una plàcida tarda d'estiu de mar o muntanya. La traducció de Joan Mateu llisca com una barca sobre la mar encalmada.